

BOGDAN KOŚCIK
BARBARA SKWARYŁO-BEDNARZ
LILIANA KARWAN

WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO NA OBSZARACH WIEJSKICH LUBELSZCZYZNY

WSTĘP

Problemy związane z polityką społeczną w Unii Europejskiej regulowane są na poziomie państw członkowskich. Wspólnota Europejska w tym zakresie jedynie uzupełnia działania krajowe i pomaga przy rozwiązywaniu takich problemów społecznych jak: bezrobocie, ubóstwo, bezpieczeństwo i higiena pracy, równość traktowania kobiet i mężczyzn, zabezpieczenie społeczne czy inwalidztwo¹.

Celem polityki społecznej zarówno w wymiarze narodowym, jak i unijnym jest nadanie rynkowi pracy „ludzkiego” wymiaru. Możliwość swobodnego przemieszczania się ludzi prowadzi do ponadnarodowego charakteru problemów społecznych, które jednocześnie nabierają cech wspólnych dla całej Unii Europejskiej. Członkostwo Polski w UE stwarza znacznie lepsze warunki do poprawy obecnej sytuacji na rynku pracy. Jednakże sytuacja ta będzie odczuwalna dopiero w dłuższej perspektywie czasu².

Prof. dr hab. BOGDAN KOŚCIK, dr inż. BARBARA SKWARYŁO-BEDNARZ, mgr. inż. LILIANA KARWAN – Akademia Rolnicza w Lublinie, Wydział Nauk Rolniczych w Zamościu, Katedra Produkcji Roślinnej i Agrobiznesu, ul. Szczebrzeska 102, 22-400 Zamość; e-mail: tech_roslin@inr.edu.pl

¹ *Europejski Fundusz Społeczny. Szansa i wyzwanie dla Polski*, red. E. Wróbel, Warszawa: Wyd. MPiPS 2001.

² R. J e ż, *Integracyjne uwarunkowania polskiego rynku pracy*, w: *Polski rynek pracy w realiach członkostwa w Unii Europejskiej na przykładzie województwa świętokrzyskiego*, red. J. Lewandowski, Kielce: Wyd. WSH 2005.

Dostosowywanie polityki społecznej naszego państwa do unijnej ma kilka aspektów. Jednym z nich jest dostosowanie polskich przepisów prawnych do unijnych. Do znacznie trudniejszych problemów, głównie ze względu na koszty, należeć będzie ich wdrożenie i realizacja. Zapewne trudności pojawią się także przy budowaniu całości ładu socjalnego w Polsce w zgodzie z unijną filozofią społeczną. To niejednokrotnie oznaczać będzie konieczność weryfikacji dotychczasowych regulacji oraz tworzenie nowych zgodnych z dyrektywami, rozporządzeniami oraz wytycznymi i postulatami³.

Nowe priorytety polityki społecznej wymagają zmiany zasad redystrybucji dochodów oraz restrukturyzacji wydatków społecznych. Zmiany w redystrybucji oznaczają zmniejszenie podatków, składek na ubezpieczenia społeczne oraz wzrost indywidualnej partycypacji w finansowaniu świadczeń społecznych. Restrukturyzacja oznacza z kolei wzrost wydatków adresowanych do dzieci i młodzieży. Uwzględnia również kształcenie dorosłych oraz pomoc rodzinie poprzez wspieranie rozwiązań pozwalających na godzenie pracy zawodowej z życiem rodzinnym. Proces ten dotyczy także różnych form aktywizacji umożliwiających powrót na rynek pracy kosztem innych wydatków społecznych, np. kierowanych dotychczas do osób dorosłych i starszych.

Celem pracy była analiza możliwości wykorzystania środków z Europejskiego Funduszu Społecznego w zakresie rozwoju zasobów ludzkich, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb i oczekiwań mieszkańców powiatu tomaszowskiego (województwo lubelskie) oraz barier, jakie napotykają potencjalni projektodawcy.

W pracy wykorzystano literaturę przedmiotu zawartą w pozycjach książkowych oraz artykułach. W części teoretycznej uwzględniono genezę Europejskiego Funduszu Społecznego, jego obszary wsparcia i zadania oraz przeprowadzono analizę dostępnych materiałów statystycznych, obowiązujących aktów prawnych i dokumentów unijnych, rządowych i samorządowych. Analiza empiryczna została przeprowadzona na podstawie 40 badań ankietowych wśród losowo wybranych mieszkańców wsi.

---

³ *Europejski Fundusz Społeczny.*

EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY
JAKO NARZĘDZIE WSPIERANIA POLITYKI SPOŁECZNEJ
PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UE

Fundusze strukturalne nabrały znaczenia w połowie lat osiemdziesiątych. Są głównym źródłem finansowania polityki strukturalnej. W zależności od metod klasyfikacji możemy wyróżnić cztery fundusze strukturalne: Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (Sekcja Orientacji i Sekcja Gwarancji), Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Europejski Fundusz Wspierania Rybołówstwa⁴. Obok nich działa również Fundusz Spójności, który nie należy do funduszy strukturalnych choć wspiera modernizację oraz rozwój infrastruktury transportowej i ochronę środowiska.

Europejski Fundusz Społeczny w ciągu kilkudziesięciu lat działalności przebrnął przez kilka dużych reform, które znacznie zmieniły zakres jego interwencji, zadań, inicjatyw i możliwości wspierania⁵. Poszczególne reformy wprowadziły modyfikacje i zmiany z różnorodnym natężeniem. Przez pierwszych 10 lat (1961-72) EFS w swojej działalności przeznaczył prawie 94,5% środków na szkolenia, a tylko 5,5% na cele związane z przesiedleniem pracowników⁶. W tym czasie EFS wspierał następujące zadania: przeszkolenia i ułatwienia w przesiedleniu się bezrobotnych na terenie EWG w celu otrzymania zatrudnienia, pomoc i zapomogi dla pracowników, którzy z powodu restrukturyzacji produkcji utracili w całości lub części stanowiska pracy, subwencji do kosztów pracy. Choć EFS posiadał znaczną sumę funduszy, to w rzeczywistości tej sumy nie wykorzystano⁷. Inną jego wadą było traktowanie go jako mechanizmu wyrównawczego, tzn. że państwa, które w większym stopniu finansował EFS, domagały się także większych nakładów na swoje programy albo zwrotu pieniędzy⁸. Należy ponadto zaznaczyć, iż EFS na samym początku działalności był funduszem wstecznym, a więc zwracał pieniądze poszczególnym państwom dopiero po ich zainwestowaniu. Między innymi z tej przyczyny EFS poddano gruntownej reformie. Dotyczyła ona również wspierania rynków pracy poprzez wzmocnienie roli organów i podmiotów Wspólnotowych w stosunku do organów państwowych poszczególnych państw

⁴ *Fundusze strukturalne*, Warszawa: Wyd. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej 2003.

⁵ M. G r e w i ń s k i, *Europejski Fundusz Społeczny jako instrument integracji socjalnej Unii Europejskiej*, Warszawa: WSP Towarzystwa Wiedzy Powszechnej 2001.

⁶ Tamże.

⁷ *Europejski Fundusz Społeczny*.

⁸ G r e w i ń s k i, dz. cyt.

oraz wzmocnienia możliwości interwencji Wspólnoty w dwóch zakresach. Pierwszy z nich miał służyć wspieraniu narodowych rynków pracy, natomiast punktem wyjściowym dla drugiego miała być ogólna sytuacja na rynku⁹.

Reforma również zmieniła prawny ustrój EFS. Obok postanowień Rady EWG i Rozporządzeń wprowadzono także zalecenia dotyczące systemu kontroli i sprawdzania efektywności. Wówczas unowocześniony EFS zwracał do 50% funduszy wydanych przez rządy poszczególnych państw, instytucje i podmioty uprawnione do korzystania z tych środków.

Rola EFS w zakresie zwalczania bezrobocia i wspierania zatrudnienia rosła powoli od lat osiemdziesiątych, od kiedy bezrobocie po raz pierwszy przekroczyło we Wspólnocie 10%. Reformy z 1989 i 1993 roku wyposażyły EFS w instrumenty, które pozwoliły podnieść skuteczność działania funduszu na rynku pracy. Wprowadzono jasno sprecyzowane cele i zadania, zwiększono środki finansowe oraz powołano Inicjatywy Wspólnotowe¹⁰.

EFS jest instrumentem polityki strukturalnej, który przeznaczają środki finansowe na pomoc państwom członkowskim w realizacji celów, jakie wspólnie wypracowały, a które prowadzą do zwiększenia ilości miejsc pracy¹¹.

Wszystkie działania realizowane przez EFS powinny mieć podstawę w lokalnych planach rozwoju oraz planach działań na rzecz zatrudnienia, które są corocznie wnoszone przez państwa członkowskie. Obszary polityki funduszu zostały zawarte w rozporządzeniu, które określa priorytety EFS w okresie programowania 2000-2006¹².

Priorytety SPO RZL realizowane są w ramach pięciu obszarów wsparcia, które określają zakres działań mogących otrzymać dofinansowanie ze strony EFS. Każde z działań podlega monitorowaniu przy użyciu wskaźników opisanych w Uzupelnieniu Programu. Mają one charakter komplementarny w stosunku do wskaźników monitorowania priorytetów określonych w SPO RZL.

Z przeprowadzonej diagnozy sytuacji rynku pracy wynika, iż istnieje ogromna potrzeba zwiększenia działań realizowanych w ramach aktywnej polityki rynku pracy. W wyniku realizacji SPO RZL wsparcie otrzymują głównie osoby bezrobotne, w tym z szeroko rozumianych grup ryzyka.

---

⁹ K. G ł ą b i c k a, M. G r e w i ń s k i, *Europejska polityka regionalna*, Warszawa: Elipsa 2003.

¹⁰ Tamże.

¹¹ *Europejski Fundusz Społeczny*.

¹² Rozporządzenie WE Nr 1784/1999 Parlamentu Europejskiego i rady z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego.

W ramach SPO RZL przewiduje się finansowanie projektów wspierania struktur i systemów. Dotyczyć to będzie rozwijania i doskonalenia systemu szkoleń, edukacji i zdobywania kwalifikacji zawodowych z uwzględnieniem szkoleń dla nauczycieli, trenerów i pracowników. Ponadto wspierana może być modernizacja i poprawa skuteczności instytucji rynku pracy, tworzenie więzi pomiędzy światem pracy i nauki oraz rozwój mechanizmów przewidywania zmian w sferze zatrudnienia i zapotrzebowania na kwalifikacje zawodowe.

SPO RZL wspiera również działania towarzyszące, w ramach których finansowane będą usługi dodatkowe dla beneficjentów, takie jak zapewnienie opieki nad dziećmi i osobami zależnymi od uczestników projektu.

Podejmowane działania z zakresu rozwoju lokalnego mają przyczynić się między innymi do wzmocnienia więzi wewnętrznej wspólnot lokalnych, poprawy jakości życia społeczności oraz zaangażowania mieszkańców i władz lokalnych w rozwój społeczno-gospodarczy regionu poprzez realizacje działań opartych na zasadzie partnerstwa. Kwestia równości szans stanowi istotny element wszystkich realizowanych działań. Odnosi się ona w szczególności do promowania równych szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy, do wyrównywania szans edukacyjnych i szans na rynku pracy osób narażonych na wykluczenie społeczne. Dotyczy również mieszkańców terenów wiejskich, w tym głównie osób niepełnosprawnych.

Europejski Fundusz Społeczny na lata 2000-2006 jest aktywny we wszystkich trzech celach polityki strukturalnej.

Cel 1. dotyczy wspierania regionów zacofanych gospodarczo. Należą do niego obszary z wysoką stopą bezrobocia, należące do grupy NUTS II¹³.

Cel 2. dotyczy wspierania obszarów wymagających restrukturyzacji. Identyfikacja regionów odbywa się tutaj na poziomie NUTS III. Należą tutaj regiony, które borykają się z kłopotami wskutek gospodarczej i socjalnej restrukturyzacji, zmian przemysłowych i strukturalnych oraz zmniejszającego się wzrostu gospodarczego. Nowy cel 2. zawiera również problemy miejskich, szczególnie dużych aglomeracji¹⁴.

Cel 3. dotyczy wspierania działań w zakresie zwalczania bezrobocia i wzrostu zatrudnienia. Cel ten horyzontalnie obejmuje cały obszar UE, za wyjątkiem obszarów rozpatrywanych w celu 1. Zawarty jest w nim rozwój zasobów ludzkich, dostosowanie i modernizacja systemów kształcenia, szko-

---

¹³ G r e w i ń s k i, dz. cyt.

¹⁴ Tamże.

lenia zawodowe, programy zatrudnienia i zwalczania bezrobocia poprzez aktywną politykę rynku pracy oraz wspieranie grup zwiększonego ryzyka.

Funkcjonowanie Europejskiego Funduszu Społecznego oparte jest na zasadach dotyczących wszystkich funduszy strukturalnych. Realizacja jego działań, tak jak innych funduszy strukturalnych, podlega prawnie określonym procedurom monitoringu i ewaluacji. Obok respektowania zasad polityki regionalnej działania EFS na lata 2000-2006 muszą być ściśle powiązane z celami Europejskiej Strategii Zatrudnienia, którą zainicjowano podczas szczytu luksemburskiego w listopadzie 1997 r.

ANALIZA MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW Z EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO W POWIECIE TOMASZOWSKIM

1. *Charakterystyka powiatu tomaszowskiego*

Powiat tomaszowski jest jednym z 24 powiatów województwa lubelskiego. Zajmuje obszar 148 710 km², co stanowi 0,48% powierzchni kraju¹⁵. Położony jest on w południowo-wschodniej części województwa.

Powierzchnia gruntów użytkowanych rolniczo wynosi 105 439 ha, co stanowi 70,9% powierzchni powiatu. Lasy zajmują powierzchnię 31 751 ha (21,35%). Pozostałą część stanowią wody, drogi, tereny zabudowane, tereny eksploatacji surowców i nieużytki.

Rolnictwo w powiecie tomaszowski ma bardzo korzystne warunki do produkcji. Pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej uwzględniającej warunki glebowe, agroklimat, warunki wodne i rzeźbę terenu, gleby tomaszowskie klasyfikowane są w czołówce krajowej. W 2003 roku w powiecie istniało 11 926 indywidualnych gospodarstw rolnych (o powierzchni powyżej 1 ha), w których posiadaniu znajdowało się 54 842 ha użytków rolnych¹⁶. Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosiła 6,1 ha¹⁷.

---

¹⁵ *Powiaty w Polsce*, Warszawa: Główny Urząd Statystyczny 2003.

¹⁶ Źródło: Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Lubelskim, Wydz. Rolnictwa 2005.

¹⁷ Tamże.

2. Analiza oczekiwań i potrzeb społecznych mieszkańców powiatu

Każdy terytorialny system społeczny jest układem, którego charakter wyznaczają jego elementy, struktura i związki z otoczeniem. Jednakże jego skład stanowią przede wszystkim ludzie zamieszkujący dany obszar i będący sprawnym elementem funkcjonowania tego systemu. To jego właściwa organizacja, struktura oraz funkcjonowanie umożliwia jak najlepsze zaspokajanie potrzeb społecznych¹⁸. Niewątpliwie pragnieniem każdego mieszkańca jest życie w powiecie bezpiecznym, zapewniającym niezbędne warunki ekonomiczne, społeczne i kulturowe do samorealizacji, zgodnie ze swoimi oczekiwaniami. Osiągnięcie takiego stanu wymaga zintensyfikowania i wielopłaszczyznowych działań na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego całego powiatu, a jednocześnie zjednoczenia wszystkich grup społecznych i ugrupowań politycznych wokół ich realizacji. Zapewnienie rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu tomaszowskiego było nadrzędnym celem przy opracowywaniu strategii powiatu. Potencjał rynku pracy decyduje o wysokości dochodów, a tym samym o warunkach bytowych i możliwościach rozwoju społeczno-zawodowego. Istotą, z punktu widzenia jakości życia, jest możliwość podjęcia pracy. Z danych statystycznych wynika, że największą przeszkodą dla mieszkańców powiatu tomaszowskiego w osiągnięciu odpowiedniego poziomu życia jest trudna sytuacja na rynku pracy. Uzupełnieniem informacji statystycznych były badania ankietowe przeprowadzone na grupie 40 osób w wieku od 25 do 55 lat mieszkających na terenie powiatu tomaszowskiego. Legitymowały się one wykształceniem wyższym (10 osób), średnim (22 osoby) i zawodowym (8 osób). Przeważająca większość (85%) ankietowanych sytuację na tomaszowskim rynku pracy uważa za złą. Przeszło połowa (67%) z ogółu ankietowanych jest zatrudniona na stałe, z czego co drugi odczuwa realne zagrożenie utraty pracy w najbliższym czasie. Jedna trzecia (33%) respondentów nie pracuje lub jest zatrudniona tylko sezonowo. Ponad połowa (52,5%) pytanych o to, czy członkostwo w UE wpłynie na poprawę sytuacji na rynku pracy w powiecie, nie ma zdania na ten temat, a tylko ¼ wyraża opinię, że powstanie więcej nowych miejsc pracy.

O próbach pozyskiwania z UE przez PUP, władze samorządowe lub inne instytucje działające na terenie powiatu środków finansowych na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy słyszało 62% ankietowanych. Taka sama liczba pytanych osób zetknęła się z informacją o Europejskim Funduszu

---

¹⁸ J. P a r y s e k, *Podstawy gospodarki lokalnej*, Poznań: Wyd. Naukowe UAM 1997.

Spółecznym bądź o europejskiej polityce społecznej. Pogląd, że Polska nie jest w stanie sama bez pomocy z zewnątrz uporać się z problemem bezrobocia, wyraża 37% z ogółu ankietowanych. Aż 38% respondentów uważa, że nowe miejsca pracy powinny być tworzone przez władze lokalne powiatu, natomiast 25% nie ma zdania na ten temat. W pytaniu dotyczącym działań dodatkowych, jakie powinny podjąć urząd pracy oraz władze samorządowe powiatu tomaszowskiego w celu poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy, większość ankietowanych opowiada się za tworzeniem przez władze lokalne lepszych warunków dla rozwoju prywatnej działalności (chodzi tu głównie o ulgi w podatkach lokalnych i pomoc przedsiębiorcom w uzyskiwaniu kredytów). Osoby młode z wykształceniem średnim i wyższym przeważnie opowiadają się za zwiększeniem możliwości odbytych staży oraz szkoleń zawodowych, pomocy z urzędów pracy na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz zwiększeniem liczby refundowanych miejsc pracy. Niektórzy respondenci wyrażają też opinię, że należy powiększyć liczbę osób uprawnionych do wcześniejszego odejścia na emeryturę bądź rentę i w ten sposób uzyskać nowe miejsca pracy.

INICJATYWY PODJĘTE W ZAKRESIE POZYSKIWANIA ŚRODKÓW Z EFS

Spełnienie oczekiwań i potrzeb społecznych mieszkańców wymaga od władz samorządowych powiatu tomaszowskiego podjęcia zwiększonych działań mających na celu poprawę sytuacji na miejscowym rynku pracy. Do tego jednak potrzebne są nowe źródła finansowania. Poza środkami budżetowymi bardzo duże znaczenie mają środki pozyskiwane z innych źródeł, w tym z fundacji, funduszy celowych oraz ze środków na realizację szczegółowych celów w sferze polityki społecznej. Po przystąpieniu Polski do UE istotne znaczenie dla dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu mają środki finansowe, uzyskane z funduszy strukturalnych w ramach polityki regionalnej Wspólnoty Europejskiej. W odniesieniu do działań mających na celu poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy pomoc może być pozyskiwana z Europejskiego Funduszu Społecznego ze środków, z których współfinansowane są projekty realizowane w ramach SPO „Rozwój Zasobów Ludzkich”.

W powiecie tomaszowski były i są współfinansowane przedsięwzięcia realizowane w ramach SPO RZL. Realizowane są one w formie projektów przez władze lokalne oraz społeczność zamieszkującą powiat. Do już zrealizo-

wanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Tomaszowie Lubelskim należą projekty: *Skorzystaj z szansy*, *Powrót na rynek*. Natomiast projekt pt. *Twoja wiedza – Twój sukces* był wdrażany przez Lubelską Wojewódzką Komendę OHP, jednostkę w Tomaszowie Lubelskim.

Projekt pt. *Skorzystaj z szansy* był realizowany przez PUP w Tomaszowie Lubelskim zgodnie z Europejską Strategią Zatrudnienia w filarze Zatrudnialność oraz z Narodowym Planem Rozwoju w ramach SPO RZL (Priorytet I, Działanie 1.2, schemat A)¹⁹. Celem projektu było zmniejszenie bezrobocia wśród ludzi młodych (poniżej 25 roku życia) oraz przygotowanie wybranej grupy do funkcjonowania w systemie gospodarki rynkowej. Projekt ten miał charakter kompleksowy i obejmował szeroki zakres działań pomocowych z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb uczestników. O jego innowacyjnym charakterze stanowiło zastosowanie szeroko pojmowanego poradnictwa i doradztwa zawodowego, które stwarza możliwość poznania problemów i ich rozwiązywania nie tylko od strony doradcy zawodowego, ale również jest szansą na własny rozwój zawodowy uczestników projektu. Projekt realizowano przy zastosowaniu nowoczesnych technik informatycznych i informacyjnych²⁰. W trakcie jego realizacji na bieżąco były zbierane i analizowane wszystkie dane dotyczące udziału i zaangażowania uczestników projektu oraz ich opinie z realizacji poszczególnych działań. Grupa docelowa projektu (benificjenci ostateczni) liczyła 109 osób bezrobotnych, w tym 22 osoby poniżej 25 roku życia oraz 87 bezrobotnych absolwentów wszystkich typów szkół²¹. Całkowity koszt realizacji projektu wynosił 707 428,31 zł, a był finansowany w 72,6% z Europejskiego Funduszu Społecznego i 27,4% z krajowego wkładu publicznego²².

Projekt pt. *Powrót na rynek* był realizowany przez PUP w Tomaszowie Lubelskim zgodnie z Europejską Strategią Zatrudnienia w filarze Zatrudnialność oraz NPR w ramach SPO RZL²³. Projekt ten miał na celu aktywizację i reaktywację zawodową osób bezrobotnych powyżej 25 roku życia (w tym osób długotrwale bezrobotnych) do potrzeb rynku pracy. Miał charakter kompleksowy. O jego innowacyjnym charakterze stanowiła między innymi propozycja wielomodułowego szkolenia zawodowego. Miała ona na celu dostarczenie umiejętności zawodowych, pogłębienie wiedzy na temat psychospołecz-

---

¹⁹ PUP w Tomaszowie Lubelskim, Projekt pt. „Skorzystaj z szansy” 2004.

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże.

²² Tamże.

²³ PUP w Tomaszowie Lubelskim, Projekt pt. „Powrót na rynek” 2004.

nych aspektów pracy zawodowej oraz doskonalenie umiejętności poruszania się na rynku pracy. Projekt realizowany był przy pomocy nowoczesnych technik informacyjnych i informatycznych. Skierowany był do 140 osób bezrobotnych powyżej 25 roku życia, pozostających bez pracy do 12 miesięcy (70 osób) i długotrwale bezrobotnych (70 osób). Zdobyte kwalifikacje, doświadczenie oraz nabyte umiejętności na pewno stanowiąc będą trwałe rezultaty i ułatwią powrót oraz odnalezienie się na rynku pracy²⁴. Całkowity koszt projektu wynosił 463 462,67 zł. Projekt był finansowany w 73,7% z Europejskiego Funduszu Społecznego i 26,3% ze środków krajowego wkładu publicznego²⁵.

Z danych udostępnionych przez PUP w Tomaszowie Lubelskim wynika, że korzystna oferta kosztowa firm wyłonionych w wyniku przetargu nieograniczonego na przeprowadzenie szkoleń okazała się niższa niż zakładano w projekcie. Pozwoliło to na objęcie pomocą znacznie większej liczby beneficjentów ostatecznych po kosztach zakładanych wcześniej w obu opisanych projektach. Z powyższych względów ogólna liczba beneficjentów ostatecznych projektu pt. *Skorzystaj z szansy* wzrosła ze 109 do 192 osób, natomiast z projektu pt. *Powrót na rynek* skorzystały dodatkowo 23 osoby bezrobotne. Z osób, które uczestniczyły w projekcie pt. *Skorzystaj z szansy*, pracę podjęło 11 osób w tym 2 z nich otworzyły własną działalność gospodarczą dzięki dotacjom uzyskanym w ramach projektu. Z osób, które uczestniczyły w projekcie *Powrót na rynek*, 17 już podjęło pracę, w tym 7 osób otworzyło własną działalność gospodarczą.

Projekt pt. *Twoja wiedza – Twój sukces* był realizowany w jednostkach OHP na terenie całego kraju. W województwie lubelskim w projekcie udział brały 4 jednostki, w tym w Tomaszowie Lubelskim. Łącznie przeszkolono 274 uczestników. To przedsięwzięcie zrealizowane zostało w ramach SPO RZL, a współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem projektu była aktywizacja społeczna i zawodowa młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. Projekt umożliwił edukację oraz zdobycie zawodu młodzieży, która przerwała kształcenie na poziomie szkoły podstawowej. Adresatami projektu była głównie młodzież zaniedbana, pochodząca z rodzin ubogich, zagrożonych dysfunkcjami społecznymi, długotrwale bezrobotna wymagająca wsparcia i opieki. W kursie organizowanym przez OHP, jed-

---

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

nostkę w Tomaszowie Lubelskim, wzięły udział 24 osoby, w tym 22 ukończyły go pozytywnie.

Obecnie w dalszym ciągu Powiatowy Urząd Pracy opracowuje i wdraża projekty w ramach SPO RZL. Działania w tym kierunku podjęła również Liga Kobiet Polskich oraz Koło w Tomaszowie Lubelskim jako organizacja wiodąca.

Powiatowy Urząd Pracy opracował projekt pt. *MENU sukcesu*, który w styczniu 2005 r. został zatwierdzony do realizacji w ramach SPO RZL²⁶. Jednakże z powodu wyczerpania środków finansowych zaniechano jego realizacji w przewidzianym terminie (przełom 2005/2006 r.). Przez wyżej wymieniony Urząd obecnie wdrażany jest projekt dotyczący działania, pt. *Integracja i reintegracja zawodowa kobiet*, Schematu A – *Wspieranie równych szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy*. Projekt ten obecnie jest realizowany (okres wdrażania przewidziany jest od 25.04.2005 do 31.05.2006 r.). Celem jego jest integracja kobiet na rynku pracy²⁷. Realizacja tego celu ma wpłynąć na przywrócenie pozytywnych postaw wobec pracy i podnieść poziom samoakceptacji beneficjentów ostatecznych, którymi są w tym przypadku bezrobotne kobiety. Dzięki wsparciu będą mogły one korzystać z wszechstronnej pomocy doradczej i szkoleniowej oraz zestawu działań mających ułatwić znalezienie pracy lub samozatrudnienie w wyniku rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej. Projektem tym objęto 100 kobiet zarejestrowanych w PUP w Tomaszowie Lub.

Potrzeba realizacji projektów wdrażanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Tomaszowie Lubelskim oparta została na analizie struktury bezrobotnych w powiecie tomaszowskim. Dzięki niej tak opracowano projekty, aby skorzystało z nich jak najwięcej osób bezrobotnych i to niezależnie od poziomu ich wykształcenia. Z danych PUP w Tomaszowie Lubelskim wynika, że na dzień 31.01.2005 r. w ewidencji pozostawało aż 9035 osób bezrobotnych, z czego 56% (5059) stanowiły osoby pozostające bez pracy do 24 miesięcy. W ostatnich latach tak wysoka liczba bezrobotnych ciągle utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Dodatkowo trudną sytuację tej grupy obrazuje również analiza pozostawania bez pracy w odniesieniu do wykształcenia. Bezrobotni z wykształceniem gimnazjalnym i niższym stanowią aż 29,9% wszystkich osób z tej grupy.

---

²⁶ Powiaty w Polsce.

²⁷ Tamże.

Działania mające na celu pozyskiwanie środków z EFS w ramach inicjatywy EQUAL w powiecie tomaszowskim podjęła Liga Kobiet Polskich Koło w Tomaszowie Lubelskim, która opracowała projekt pt. *Umiesz-Potrafisz-Możesz*. Projekt ten jest skierowany do kobiet, które doświadczyły zjawiska przemocy w rodzinie. W ramach wyżej wymienionego projektu planuje się udzielenie pomocy grupie 30 kobiet z powiatu tomaszowskiego. W celu jego zrealizowania aż 4 instytucje postanowiły połączyć swoje zasoby: Liga Kobiet Polskich Koło w Tomaszowie Lubelskim jako organizacja wiodąca oraz Klub Abstynenta „Promyk”, Stowarzyszenie Pomocy Ofiarom Wypadków „Życiu na Ratunek” i Koło Gospodyń Wiejskich w Żurawcach²⁸. Projekt będzie realizowany od września 2005 roku do maja 2006 roku.

BARIERY WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW Z EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO W POWIECIE TOMASZOWSKIM

W tworzenie i realizację projektów w ramach SPO RZL na terenie powiatu tomaszowskiego zaangażowany jest głównie Powiatowy Urząd Pracy, który z racji pełnionej funkcji zobligowany jest do tego typu działalności. Jednak SPO RZL ułatwia opracowywanie i realizację projektów także instytucjom pozarządowym oraz partnerom społecznym, np. dla Działania 1.2, w ramach którego realizowany był projekt przez PUP w Tomaszowie Lubelskim pt. *Skorzystaj z szansy*. Taka możliwość istnieje dla wszystkich działań realizowanych w ramach SPO RZL, a szczegółowy spis podmiotów uprawnionych do składania projektów odnośnie do każdego działania jest zawarty w Uzupelnieniu Programu. Ponadto przepisy dotyczące pomocy strukturalnej nie tylko dopuszczają taką możliwość, ale zachęcają i obligują, w myśl zasady partnerstwa, włączenie się instytucji pozarządowych i partnerów społecznych w tworzenie i realizację projektów. EFS daje możliwość objęcia pomocą bardzo różnych grup społecznych od właścicieli i menadżerów małych i średnich firm po osoby z marginesu społecznego. Niewielka aktywność organizacji pozarządowych w tym względzie nie jest podyktowana małym zainteresowaniem pozyskiwania środków finansowych z EFS. Potencjalni projektodawcy są i mają wiele pomysłów, jednak przeszkodą w ich zrealizowaniu

---

²⁸ *Umiesz-Potrafisz-Możesz*. Streszczenie projektu 2004.

w postaci konkretnych projektów są najczęściej braki informacyjne, słaba znajomość prawa unijnego, warunków, jakie powinien spełniać beneficjent ostateczny. Znaczna część potencjalnych projektodawców ma obawy, czy poradzi sobie z planowaniem, zarządzaniem i monitoringiem projektu. Na poprawę sytuacji w tym zakresie wpłynęło podjęcie działań, mających na celu utworzenie na terenie powiatu punktów informacyjnych, w których można by uzyskać informacje o możliwościach pozyskiwania środków z EFS, a także świadczących pomoc w przygotowaniu wniosków pod względem formalnym i merytorycznym. Dobrym przykładem działań w tym zakresie jest Lubelska Fundacja Rozwoju (LFR), Oddział w Tomaszowie Lubelskim, służąca fachowym doradztwem przedsiębiorcom ubiegającym się o środki finansowe z programu PHARE. LFR prowadziła również szkolenia w zakresie: obsługi komputera, prowadzenia działalności gospodarczej, nowoczesnych technik poszukiwania pracy oraz podstaw nauki języka angielskiego. Szkolenia te były prowadzone przez PUP w Tomaszowie Lubelskim w ramach realizacji projektów pt.: *Skorzystaj z szansy* i *Powrót na rynek*. Krajowy Ośrodek Szkoleniowy z EFS w analizowanym powiecie przeprowadził szkolenie dla ponad 30 osób w zakresie pisania projektów z EFS. Jednakże jedno szkolenie nie wystarczy, aby już stać się specjalistą od pisania projektów w ramach EFS. Wymagają one od zainteresowanych szczególnie dobrego i precyzyjnego przygotowania zarówno od strony formalnej, jak i merytorycznej. Ponadto nieodzowne wydaje się także zwiększenie działań informacyjnych w internecie i lokalnej prasie, mające na celu propagowanie informacji na temat dostępnych środków i możliwości ubiegania się o nie oraz propagowania już realizowanych projektów jako przykład dobrej praktyki. Równie ważne jest zwiększenie działań władz regionalnych, mających propagować dążenie do połączenia wysiłków, zasobów i umiejętności ludzi, instytucji i organizacji pozarządowych w celu przezwyciężenia wspólnego problemu społecznego lub gospodarczego, opartego na zasadzie partnerstwa. Wymaga to jednak większego zaangażowania i otwarcia władz lokalnych na współpracę z partnerami społecznymi oraz przedsiębiorcami. Osiągnięcie konsensusu dotyczącego celów i sposobów ich realizacji pomiędzy władzami lokalnymi a społeczeństwem umożliwi realizację projektów w ramach partnerstw, pozwoli rozwiązywać problemy tych, którzy mają pomysł na projekt, ale nie mają środków na współfinansowanie.

PODSUMOWANIE

Przed polską polityką regionalną po przystąpieniu do struktur unijnych stoją dwa podstawowe wyzwania: doprowadzenie do zmniejszenia bezrobocia oraz dostosowanie polskiej gospodarki do kryteriów i standardów unijnych. Nieodzownym warunkiem osiągnięcia tego celu jest wykorzystanie w pełni pomocy finansowej, przyznanej w ramach polityki regionalnej Unii Europejskiej, której głównym źródłem finansowania są fundusze strukturalne. Jednym z nich jest Europejski Fundusz Społeczny, którego głównym celem jest pomoc państwom członkowskim w walce z bezrobociem oraz wspieranie rozwoju zasobów ludzkich.

EFS jest funduszem, który może wspierać różnorodne działania socjalne i grupy społeczne, a zarazem rozwiązywać problemy lokalnego społeczeństwa, tj. bezrobocia, kształcenia ustawicznego, podnoszenia kwalifikacji, udzielania pomocy grupom poszkodowanym i dyskryminowanym oraz finansować regiony zacofane gospodarczo.

Pula pozyskanych środków oraz to, jak zostaną one wykorzystane, zależy w głównej mierze od władz regionalnych i lokalnych oraz społeczności zamieszkującej dany obszar. W pozyskiwanie środków z EFS na obszarach wiejskich Lubelszczyzny, a konkretnie w analizowanym powiecie tomaszowskim w ramach realizacji SPO *Rozwój Zasobów Ludzkich* zaangażowani są: Powiatowy Urząd Pracy (4 projekty), Liga Kobiet Polskich Koło w Tomaszowie Lubelskim jako organizacja wiodąca (1 projekt w ramach inicjatywy EQUAL) oraz OHP w Tomaszowie Lubelskim (1 projekt). Trzeba jednak podkreślić, iż tak mała liczba realizowanych projektów przez różne instytucje działające na terenie powiatu związana jest głównie z krótkim okresem dostępu do środków finansowych z EFS. Dużym utrudnieniem dla potencjalnych projektodawców są również bariery informacyjne i organizacyjne. Ważna jest także współpraca władz regionalnych oraz lokalnych z instytucjami i organizacjami pozarządowymi w celu przezwyciężenia wspólnego problemu społecznego lub gospodarczego opartego na zasadzie partnerstwa.

LITERATURA

- J e ż R.: Integracyjne uwarunkowania polskiego rynku pracy, w: Polski rynek pracy w realiach członkostwa w Unii Europejskiej na przykładzie województwa świętokrzyskiego, red. J. Lewandowski, Kielce: WSH 2005.
- Fundusze strukturalne, Warszawa: Urząd Komitetu Integracji Europejskiej 2003.
- G ł ą b i c k a K., G r e w i ń s k i M.: Europejska polityka regionalna, Warszawa: Elipsa 2003.
- G r e w i ń s k i M.: Europejski Fundusz Społeczny jako instrument integracji socjalnej Unii Europejskiej, Warszawa: WSP Towarzystwa Wiedzy Powszechnej 2001.
- P a r y s e k J.: Podstawy gospodarki lokalnej, Poznań: Wyd. Naukowe UAM 1997.
- Powiaty w Polsce, Warszawa: Główny Urząd Statystyczny 2003.
- PUP w Tomaszowie Lubelskim, Projekt pt. *MENU sukcesu* 2005.
- PUP w Tomaszowie Lubelskim, Projekt pt. *Powrót na rynek* 2004.
- PUP w Tomaszowie Lubelskim, Projekt pt. *Skorzystaj z szansy* 2004.
- Rozporządzenie WE Nr 1784/1999 Parlamentu Europejskiego i rady z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego.
- Umiesz-Potrafisz-Możesz*. Streszczenie projektu 2004.
- Europejski Fundusz Społeczny. Szansa i wyzwanie dla Polski, red. E. Wróbel, Warszawa: MPiPS 2001.
- Źródło: Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Lubelskim, Wyd. Rolnictwa 2005.

EUROPEAN SOCIAL
FOUND USE WITHIN RURAL AREAS IN LUBLIN REGION

S u m m a r y

Poland after European Union accession is allowed to participate in finance support within the limit of regional policy. The main source of it's developing are structural funds in particular European Social Found. The objective of that found is to support EU member countries in creating new jobs and human resources development. Formal submit of proper application is needed in order to use European Social Found sources. The amount of successful founds development depends first of all from regional and local authorities as well as local community. Researches conducted proved that European Social Found support in Lublin rural areas goes mainly to (analyses were conducted in Tomaszow district): Province Work Office (4 projects), Polish Woman League (1 project, EQUAL project leader) and also Volunteer Work Detachment in Tomaszow Lubelski. Such small amount of government and no government institutions interested in receiving of finance support from European Social Found is caused by short period when sources are available plus many information and organization obstacles which can be found by potential projects authors.

Słowa kluczowe: fundusze strukturalne, Europejski Fundusz Społeczny, bezrobocie, rozwój zasobów ludzkich.

Key words: structural funds, European Social Found, unemployment, human resources development.